

รายวิชา ภาษาไทย

รหัสวิชา ท๒๒๑๐๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ รังสรรค์ความคิด วิจิตรบรรณคดี

เรื่อง กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง (๑)

ครูผู้สอน ครูฟาริตะห์ เบญญากาจ

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ รังสรรค์ความคิด วิจิตรบรรณคดี

กาพย์ห่อโคลง

ประพาสธารทองแดง (๑)

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. พูดอธิบายจุดเริ่มต้นและจุดประสงค์ในการแต่ง
กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดงได้
๒. พูดสรุปสาระสำคัญของเรื่องกาพย์ห่อโคลงประพาส
ธารทองแดงในรูปแบบแผนภาพความคิดได้

จุดประสงค์การเรียนรู้

๓. ตระหนักถึงความสำคัญของการบันทึกประสบการณ์และการเรียนรู้ธรรมชาติจากวรรณคดี

พระตำหนักธารเกษม

พระพุทธรูปบาทสระบุรี

คำถามชวนคิด

เมื่อนักเรียนไปเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยว
นักเรียนมีวิธีการบอกเล่าสิ่งที่นักเรียน
พบเห็นด้วยวิธีการใด

คำถามชวนคิด

นักเรียนคิดว่าในอดีตมีวิธีการบอกเล่า
สิ่งที่พบเห็นด้วยวิธีการใดบ้าง

เรียนรู้วรรณคดี

กาพย์ห่อโคลง

ประพาสธารทองแดง

กิจกรรม

ชมธรรมชาติตามเสด็จฯ
เจ้าฟ้ากุ้ง

รูปแบบกิจกรรม

๑. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๕ คน
 ๒. ให้สมาชิกในกลุ่มกำหนดหมายเลขของตนเอง
- โดย หมายเลข ๑ ศึกษา ความเป็นมาของเรื่อง
- หมายเลข ๒ ศึกษา ผู้พระนิพนธ์และประวัติผู้พระนิพนธ์
- หมายเลข ๓ ศึกษา จุดมุ่งหมายในการประพันธ์
- หมายเลข ๔ ศึกษา ลักษณะคำประพันธ์
- หมายเลข ๕ ศึกษา เนื้อหาโดยย่อ

รูปแบบกิจกรรม

๓. นักเรียนแต่ละหมายเลขนำเสนอความรู้ที่ตนเองศึกษาแก่เพื่อน ๆ
ในกลุ่ม

๔. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม บันทึกข้อมูลลงใบกิจกรรม
เรื่อง ปฐมบทแห่งกาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง

๕. ตัวแทนนักเรียนนำเสนอ ใบกิจกรรม หน้าชั้นเรียน

ศึกษาความรู้

ชมธรรมชาติตามเสด็จฯ

เจ้าฟ้ากัณ

(สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th)

เนื้อหาพอสังเขป

ภาพย่อโคลงประพาสธารทองแดง ดำเนินเรื่องตามแบบฉบับของนิราศ คือ พรรณนาถึงการเดินทาง แต่ไม่ได้คร่ำครวญถึงการพลัดพรากจากนางอันเป็นที่รัก การดำเนินเรื่องเริ่มด้วยการพรรณนาชมขบวนเสด็จ จากนั้นชมสัตว์นานาชนิด ทั้งสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม สัตว์ปีก สัตว์น้ำ และพรรณไม้สกุลต่าง ๆ ในลักษณะธรรมชาติศึกษา สะท้อนภาพความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ

เนื้อหาพอสังเขป

เนื้อหาเป็นการชมธรรมชาติรายทางระหว่างการเสด็จพระราชดำเนินทางสถลมารคจากท่าเจ้าสนุกถึงธารทองแดง เริ่มด้วยการกล่าวชมกระบวนพยุหยาตราทางสถลมารค แล้วชมสัตว์ป่านานาชนิด นอกจากนี้ยังกล่าวถึงพรรณไม้ ชมลำธาร และฝูงป่า

กิจกรรม ชมธรรมชาติตามเสด็จฯ เจ้าฟ้ากัณฐ์

เนื้อหาพอสังเขป

กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง ดำเนินเรื่องตามแบบฉบับของนิราศ คือ พรรณนาถึงการเดินทาง แต่ไม่ได้คร่ำครวญถึงการพลัดพรากจากนางอันเป็นที่รัก การดำเนินเรื่องเริ่มด้วยการพรรณนาชมขบวนเสด็จ จากนั้นชมสัตว์นานาชนิด ทั้งสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม สัตว์ปีก สัตว์น้ำ และพรรณไม้สกุลต่าง ๆ ในลักษณะธรรมชาติศึกษา สะท้อนภาพความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ

กิจกรรม ชมธรรมชาติตามเสด็จฯ เจ้าฟ้ากัณ្ខ

เนื้อหาพอสังเขป

เนื้อหาเป็นการชมธรรมชาติรายทางระหว่างการเสด็จ
พระราชดำเนินทางสถลมารคจากท่าเจ้าสนุกถึงธารทองแดง
เริ่มด้วยการกล่าวชมกระบวนพยุหยาตราทางสถลมารค
แล้วชมสัตว์ป่านานาชนิด นอกจากนี้ยังกล่าวถึงพรรณไม้
ชมลำธาร และฝูงป่า

กิจกรรม ชมธรรมชาติตามเสด็จฯ เจ้าฟ้ากั๋ง

ผู้พระนิพนธ์ และ ประวัติผู้พระนิพนธ์

กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดงเป็นผลงาน พระนิพนธ์ในเจ้าฟ้า
ธรรมาธิเบศรไชยเชษฐาสุริยวงศ์ หรือเจ้าฟ้ากั๋ง พระองค์เป็นพระราชโอรส
พระองค์ใหญ่ในพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศและสมเด็จพระพันวษาใหญ่ เจ้าฟ้าธรร
มาธิเบศร ทรงเป็นกวีที่มีผลงานโดดเด่นอย่างมากในสมัยปลายกรุงศรีอยุธยา
ผลงานที่รู้จักกันได้แก่ นันทโศภนันทสูตรคำหลวง พระมาลัยคำหลวง กาพย์เห่เรือ
กาพย์ห่อโคลงนิราศธารโศก บทเห่กาพย์ เห่สังวาส เห่ครวญ และเพลงยาว

กิจกรรม ชมธรรมชาติตามเสด็จฯ เจ้าฟ้ากั๋ง

ประวัติความเป็นมา

ในช่วงสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย เจ้าฟ้าธรรมธิเบศรไชยเชษฐสุริยวงศ์ ได้ตามเสด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศพระราชบิดา ไปนมัสการพระพุทธบาท ที่จังหวัดสระบุรี เสด็จทางชลมารค (ทางน้ำ) โดยออกจากอยุธยาไปตามแม่น้ำลพบุรี และไปขึ้นที่ท่าเจ้าสนุก เสด็จต่อทางสถลมารค (ทางบก) ตามถนนสองกล้องจนถึงพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี และได้ประทับอยู่ที่ “พระตำหนักธารเกษม” ซึ่งเป็นที่ประทับของพระเจ้าแผ่นดินในสมัยนั้น

กิจกรรม ชมธรรมชาติตามเสด็จฯ เจ้าฟ้ากัณฐ์

ลักษณะคำประพันธ์

ขณะที่เจ้าฟ้ากัณฐ์ประทับอยู่ที่พระพุทธบาทได้เสด็จประพาสธารทองแดง และได้พระนิพนธ์กาพย์ห่อโคลง ๒ ตอน ได้แก่ กาพย์ห่อโคลง พรรณนาช่วงที่เสด็จประพาสธารทองแดง ซึ่งกาพย์ห่อโคลงประกอบด้วยกาพย์ยานี ๑๑ และโคลงสี่สุภาพ อย่างละ ๑ บท เนื้อหาในกาพย์และโคลงจะมีความคล้ายคลึงกัน กาพย์ยานี ๑๑ มี ๔ วรรค ในขณะที่โคลงมี ๔ บาท เนื้อความจึงมีความคล้ายคลึงกันเป็นคู่ ๆ

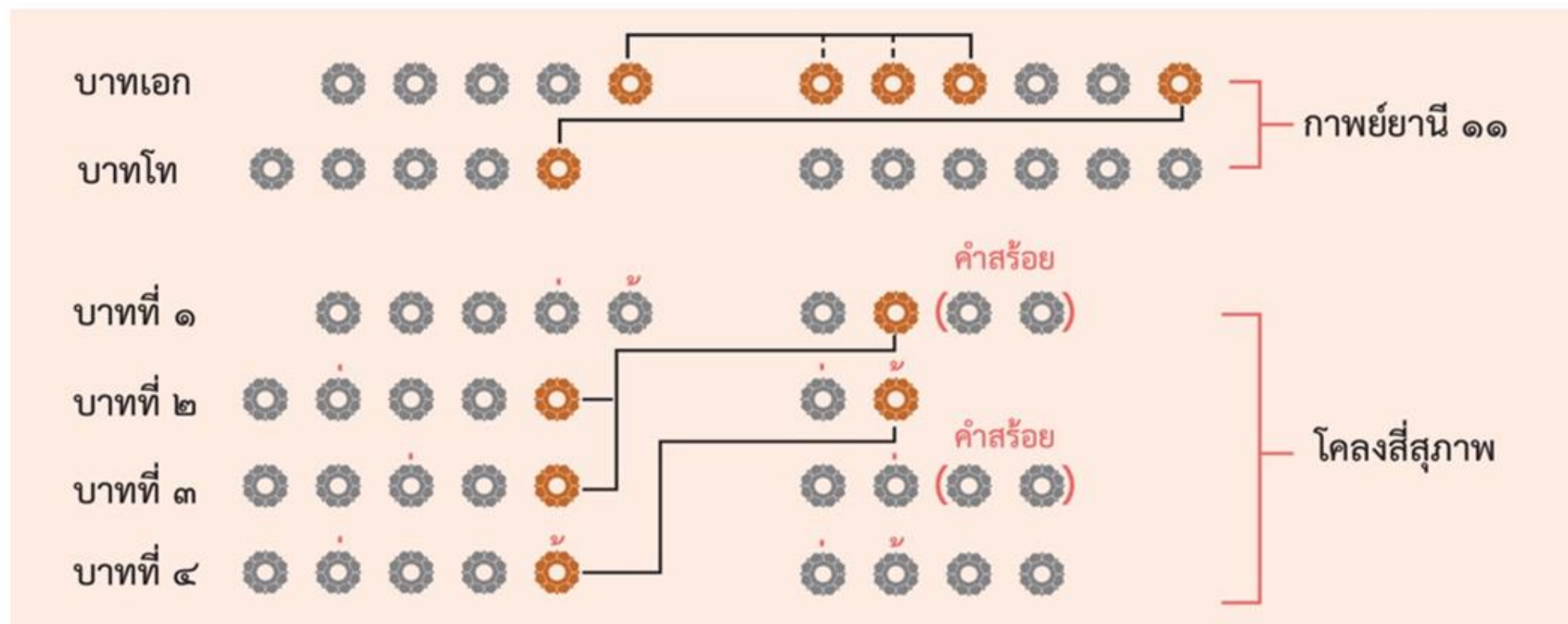

กิจกรรม ชมธรรมชาติตามเสด็จฯ เจ้าฟ้ากุ้ง

ฉันทลักษณ์ภาพย่ห่อโคลง

ใบกิจกรรม

เรื่อง ปฐมบทแห่งกาพย์
ห่อโคลงประพาสธารทองแดง

(สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th)

ใบกิจกรรม เรื่อง ปฐมบทแห่งกาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ เรื่อง รังสรรค์ความคิด วิเคราะห์วรรณคดี
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๘ เรื่อง กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง (๑)
รายวิชา ภาษาไทย รหัสวิชา ท๒๒๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

นำเสนอใบกิจกรรม

เรื่อง ปฐมบทแห่งกาพย์
ห่อโคลงประพาสธารทองแดง

(สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th)

ใบกิจกรรม เรื่อง ปฐมบทแห่งกาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ เรื่อง รังสรรค์ความคิด วิจิตรวรรณคดี
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๘ เรื่อง กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง (๑)
รายวิชา ภาษาไทย รหัสวิชา ท๒๒๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

นำเสนอกิจกรรม

อภิปรายความรู้

กิจกรรม

ชมธรรมชาติตามเสด็จเจ้าฟ้ากุ้ง

คำถามชวนคิด

ผู้ประณีพณ์

กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง

คือใคร

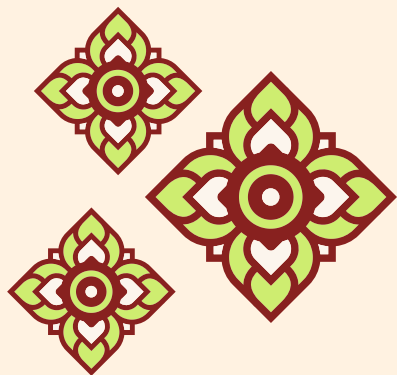
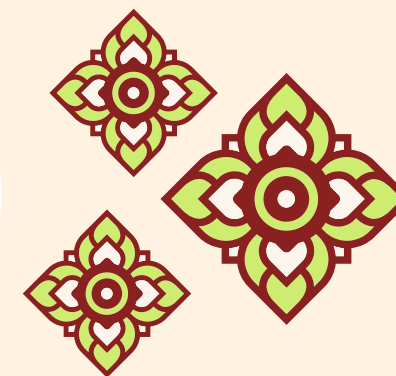

ผู้พระนิพนธ์ ภาพย่อโคลง ประพาสธารทองแดง

เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์
(เจ้าฟ้ากุ้ง)

ประวัติของผู้พระนิพนธ์

เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ (เจ้าฟ้ากั๋ง)
เป็นพระราชโอรสพระองค์ใหญ่ในพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ
ทรงเป็นกวีที่มีผลงานโดดเด่นอย่างมากในสมัย
ปลายกรุงศรีอยุธยา

คำถามชวนคิด

กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง
มีความเป็นมาอย่างไร

ความเป็นมาของภาพย่อโคลงประพาสธารทองแดง

เจ้าฟ้าธรรมธิเบศรไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ตามเสด็จ
พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศพระราชบิดาไปนมัสการพระพุทธบาท
ที่จังหวัดสระบุรี

เส้นทางการเดินทาง

เสด็จทางชลมารค (ทางน้ำ)
ออกจากอยุธยา

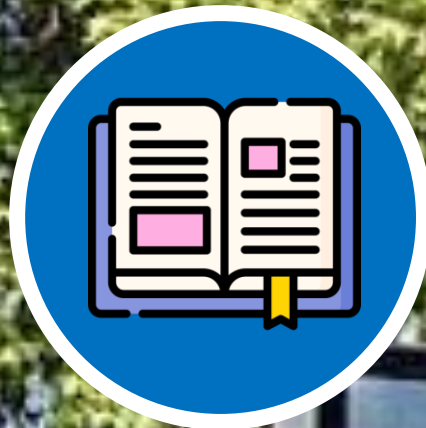
เสด็จไปตามแม่น้ำลพบุรี
และขึ้นบกที่ท่าเจ้าสนุก

เส้นทางการเดินทาง

เสด็จทางสถลมารค (ทางบก) ตามถนนสองกิโลง
จนถึงพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี

เส้นทางการเดินทาง

พระตำหนักธารเกษม
ต.ขุนโขลน อ.พระทองคำ จ.สระบุรี
สนับสนุนโดย บริษัท เทลิอเนชั่นทรีคอม จำกัด

เมื่อเสด็จไปถึง ได้ประทับอยู่ที่ “พระตำหนักธารเกษม”
ซึ่งตั้งอยู่ที่ “ธารทองแดง”

คำถามชวนคิด

กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง
แต่งด้วยลักษณะคำประพันธ์ใด

ลักษณะคำประพันธ์

ขณะที่ประทับอยู่ที่พระพุทธบาทได้เสด็จ
ประพาสธารทองแดง และได้พระนิพนธ์กาพย์ห่อโคลง
๒ ตอน ได้แก่

ลักษณะคำประพันธ์

ตอนที่ ๑ กาพย์เห่เรือ

พรรณนาช่วงที่เสด็จทางชลมารค

ตอนที่ ๒ กาพย์ห่อโคลง

พรรณนาช่วงที่เสด็จประพาสธารทองแดง

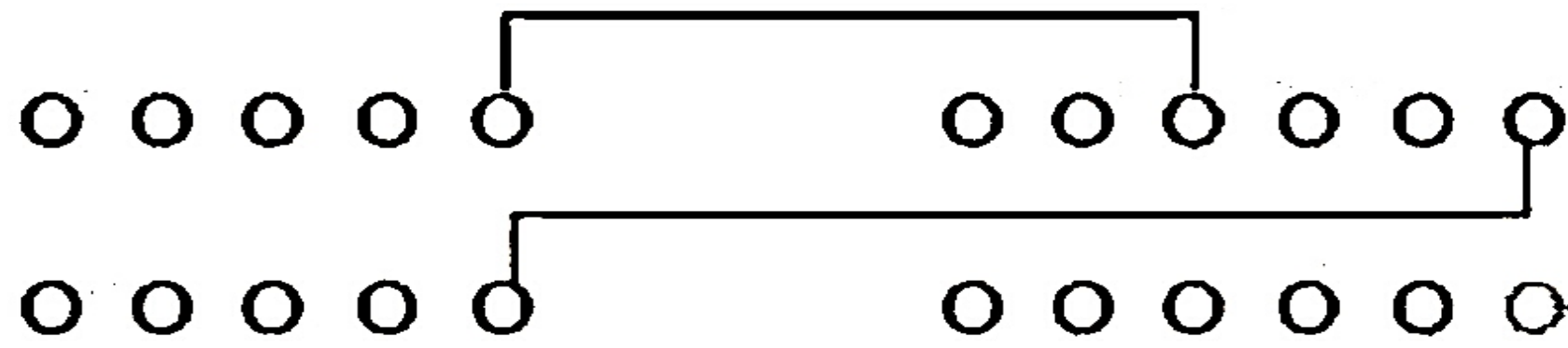
ฉันทลักษณ์ภาพย์

ห่อโคลง

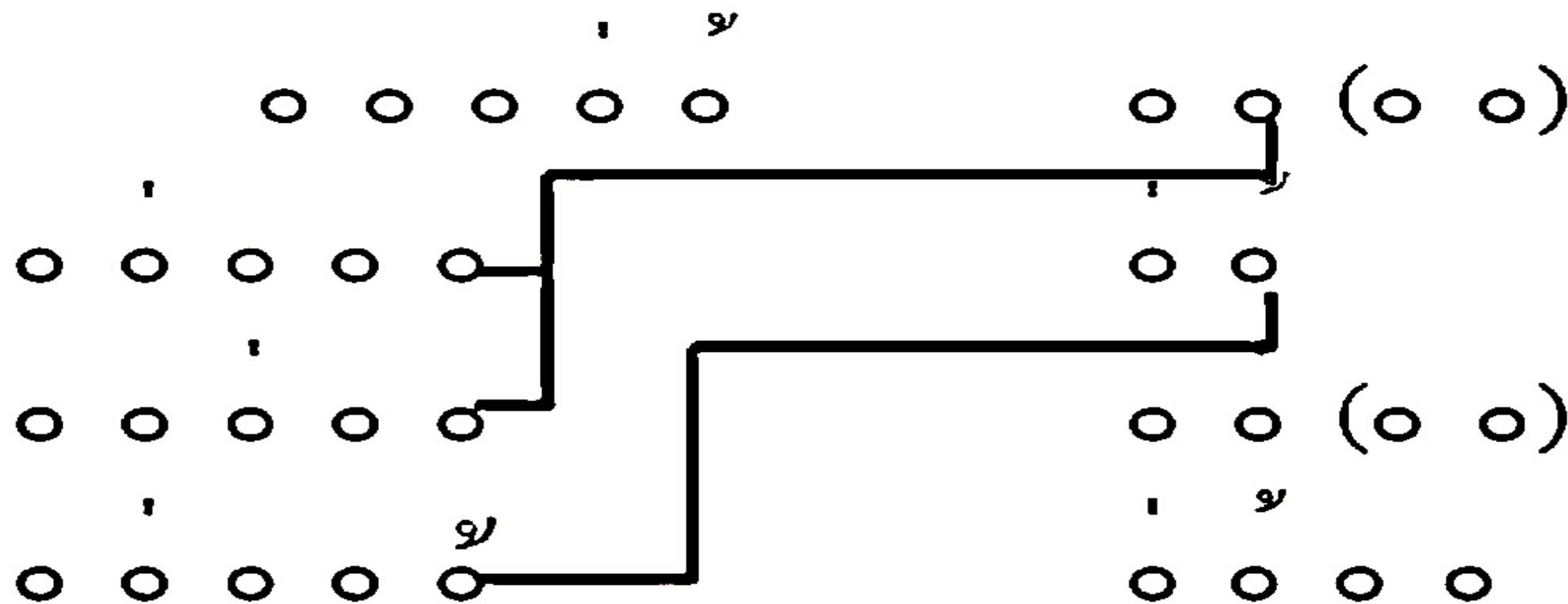
ภาพย์ยานี ๑๑

หนึ่งบทสลับกับ
โคลงสี่สุภาพหนึ่งบท

ภาพย์ยานี ๑๑

โคลงสี่สุภาพ

ฉันทลักษณ์ภาพย์ ห่อโคลง

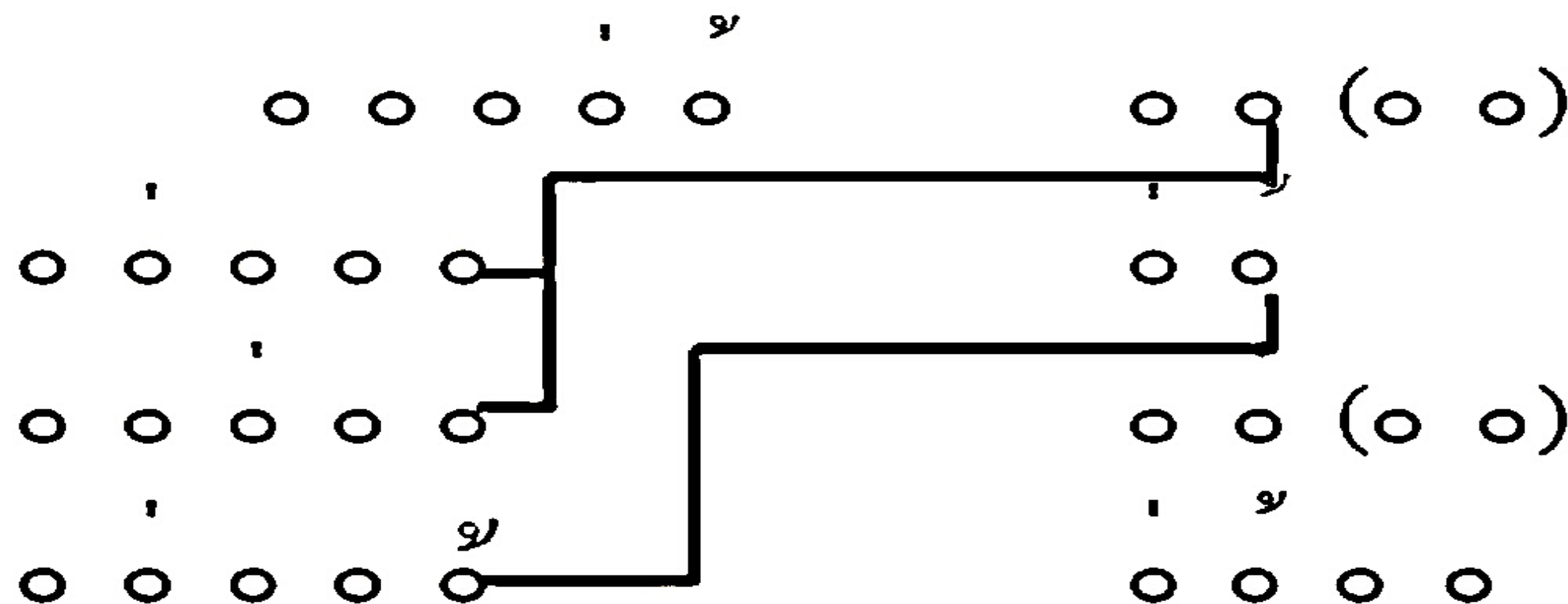
เนื้อความทั้ง ๒ บท

จะกล่าวถึง
เรื่องเดียวกัน

ภาพย์ยานี ๑๑

โคลงสี่สุภาพ

ตัวอย่างบทประพันธ์

กระจงกระจิตเตี้ย
เหมือนกว้างอย่างตาหูก
กระจงกระจิตหน้า
เดินร่อยเรียงามตรู
เหมือนกว้างอย่างตาหูก
มีเคี้ยวขวาน้อยซ้อย

วิ่งเร่ร่อนน่าเอ็นดู
มีเขี้ยวน้อยสร้อยแถมสอง
เอ็นดู
กระจ้อย
ตีนก๊ีบ
แนบข้างเคียงสอง

คำถามชวนคิด

กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง
มีเนื้อหาอย่างไร

เนื้อหาพอสังเขป

เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ทรงได้พบเจอพันธุ์สัตว์ พันธุ์พืช
ที่แปลกตาหลากหลายชนิด จึงได้บอกเล่าลักษณะของ
สัตว์และพืชชนิดต่าง ๆ ขณะเสด็จประพาสที่ธารทองแดง

คำถามชวนคิด

ภาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง
มีจุดมุ่งหมายในการแต่งคือ

จุดมุ่งหมายในการแต่ง

เพื่อความเพลิดเพลินในการชมธรรมชาติระหว่างการเดินทางไปพระพุทธบาทที่จังหวัดสระบุรี

กิจกรรม

เยี่ยมชมธรรมชาติ ที่ธารทองแดง

รูปแบบกิจกรรม

๑. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๕ คน
๒. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันถอดคำประพันธ์
เรื่อง กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง จากบทที่ได้รับ
๓. ให้นักเรียนบันทึกลงใบกิจกรรม เรื่อง ยลยินธรรมชาติ(๑)
๔. นักเรียนตัวแทนนำเสนอใบกิจกรรม หน้าชั้นเรียน

ใบกิจกรรม

เรื่อง ยลยินธรรมชาติ(๑)

(สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th)

ใบกิจกรรม เรื่อง ยลยินธรรมชาติ(๑)
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ เรื่อง รังสรรค์ความคิด วิจิตรบรรณคดี
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๗ เรื่อง ภาพย่นโคลงประพาสธารทองแดง (๑)
รายวิชา ภาษาไทย รหัสวิชา ท๒๒๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

คำชี้แจง ให้นักเรียนร่วมกันถอดคำประพันธ์จากเรื่อง ภาพย่นโคลงประพาสธารทองแดง ให้ถูกต้อง

กระจายสายช่อดอก	ผ้าสไบบางนางเสิดา
พ้อห้อยย้อยลงมา	แต่คำไม้ใหญ่สูงงาม
กระจายสายคลี่ช่อ	นงพาง
สไบบางนางเสิดา	พ้อห้อย
ย่นเลื้อยเพื่อยลงมา	โบยโบก
แต่คำไม้ใหญ่น้อย	แกว่งเอื้องไปมา

ถอดความจากบทประพันธ์

.....

.....

.....

.....

.....

บทประพันธ์

เที่ยวเล่นเป็นเกษมสุข
เร่ร้ายผายผาดผ้าง

สุขเกษมเปรมหน้าเหลือบ
แสนสนุกปลุกใจหวัง
เดินร้ายผายผ้านยัง
หัวร่อรื่นชื่นชี

แสนสิ่งสนุกปลุกใจหวัง
หัวริกรื่นชื่นชมไพร

ลืมหลับ
วิ่งหรี

ชายป่า

ส่องนิ้วชวนแล

บทประพันธ์

ธารไหลใสสะอาด
หวั่นว่ายกินไคลคลา

ธารไหลใสสะอาดน้ำ
มัจฉาชาตินานา
จอกสร่ายกินไคลคลา
ตามคู่มากล้ายคล้าย

มัจฉาชาติดาษณานา
ตามกันมาให้เห็นตัว

รินมา
หวั่นหว่าย
เซยหมู่
ผูกให้เห็นตัว

บทประพันธ์

กระจายสยายช่อร่องนาง ผ้าสไบบางนางลีดา
ห่อห้อยย้อยลงมา แต่ค่าไม้ใหญ่สูงงาม

กระจายสยายคลี่ช่อร่อง นางพงา
สไบบางนางลีดา ห่อห้อย
ยื่นเลื้อยเพื่อย้อยลงมา โบายโบก
แต่ค่าไม้ใหญ่น้อย แกว่งเยื้องไปมา

บทประพันธ์

หัวลิงหมากกลางลิง
ลิงไต่กระไดลิง

หัวลิงหมากเรียกไม้
กลางลิงหูลิงลิง
ลิงไต่กระไดลิง
ลิงโลดฉวยชมผู้

ต้นกลางลิงแลหูลิง
ลิงโลดคว้าประสาสิง
กลางลิง
หลอกขู้
ลิงห่ม
ฉีกคว้าประสาสิง

นำเสนอใบกิจกรรม เรื่อง ยลยินธรรมชาติ(๑)

ธารไหลใสสะอาด
ห้วยว่านกินไคลคลา

ธารไหลใสสะอาดน้ำ
มัจฉาชาตินานา
จอกสร่ายกินไคลคลา
ตามคูมาคล้ายคล้าย

มัจฉาชาติตาชานา
ตามกันมาให้เห็นตัว

รินมา
ห้วยห้วย
เซยหมู่
ผูกให้เห็นตัว

นำเสนอใบกิจกรรม เรื่อง ยลยีนธรรมชาติ(๑)

กระจายสายยรื่องนาง
ห่อห้อยย้อยลงมา

กระจายสายยคลี่รื่อง
สไบบางนางลีดา
ยีนเลื่อยเพื่อยลงมา
แต่ค่าไม้ใหญ่่น้อย

ผ้าสไบบางนางลีดา
แต่ค่าไม้ใหญ่สูงงาม

นงพงา

ห่อห้อย

โบยโบก

แกว่งเยื้องไปมา

นำเสนอใบกิจกรรม เรื่อง ยลยีนธรรมชาติ(๑)

หัวลิงหมากกลางลิง

ลิงไต่กระไดลิง

หัวลิงหมากเรียกไม้

กลางลิงหูลิงลิง

ลิงไต่กระไดลิง

ลิงโลดฉวยชมผู้

ต้นกลางลิงแลหูลิง

ลิงโลดคว่ำประสาสิง

กลางลิง

หลอกขู้

ลิงห่ม

ฉีกคว่ำประสาสิง

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ รังสรรค์ความคิด วิจิตรวรรณคดี

กาพย์ห่อโคลง

ประพาสธารทองแดง (๑)

สรุปบทเรียน

ภาพยนต์โคลงประพาสธารทองแดง เป็นบทพระนิพนธ์ในเจ้าฟ้าธรรม
ธิเบศรทรงแต่งเป็นภาพยนต์โคลง มีเนื้อหาเล่าเรื่องการเดินทางไปพระพุทธ
บาทและชมธรรมชาติ มุ่งพรรณนาธรรมชาติในป่าทั้งพันธุ์ไม้และสัตว์ป่าให้
ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติทำให้ได้รู้จักสัตว์และพืชนานาชนิด

สรุปบทเรียน

แล้วบันทึกผ่านฉันทลักษณ์กาพย์ห่อโคลงอันเป็นลักษณะเด่นของการ
สังเกตสื่อบันทึกสาร ผ่านภาษาที่กวีเลือกใช้คำให้มีความไพเราะ
เข้าใจง่าย สื่อความหมายได้ชัดเจน ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพเห็นความสวยงาม
ของธรรมชาติ รู้คุณค่า และตระหนักถึงความสำคัญของป่าไม้และสัตว์ป่า

บทเรียนครั้งต่อไป

เรื่อง กาพย์ห่อโคลง ประพาสธารทองแดง (๒)

สิ่งที่ต้องเตรียม

๑. ใบกิจกรรม เรื่อง ยลยีนธรรมชาติ (๑)
๒. ใบกิจกรรม เรื่อง ยลยีนธรรมชาติ (๒)
๓. ใบกิจกรรม เรื่อง สัตว์และพืชที่พบจากประพาสธารทองแดง
๔. กระดาษ ปากกาสี

(สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th)

